Remonstrantse Gemeente Rotterdam

Werelddiaconaatszondag
2 februari 2020

(Bernard van Orley (rond 1490-1541), het laatste oordeel en de zeven werken van barmhartigheid)

Voorganger: dr. Tjaard Barnard
Organist: Jos van der Kooy

Met medewerking van de leden van de Diaconale Commissie

Orgel: ‘Schmücke dich, o liebe Seele’, BWV 654 en
‘Jesus bleibet meine Freude’, BWV 147
(Johann Sebastian Bach)

Welkom en aansteken van de kaars

Aanvangslied Liedboek 119: 1, 14 en 40 (Welzalig wie de rechte wegen gaan)

Aanroeping
Eeuwige God,
Luisteren willen we naar uw woorden van vrede.
Breng ons tot leven, dan juichen we voor u.
Toon ons toch uw liefde.

Daarom roepen wij:
Wees ons nabij.

Gemeente: Want onze hulp is…

Inkeer (Psalm 130: 2-5)
Eeuwige God,
Luister aandachtig naar ons.
Heer, als u acht slaat op onze fouten,
kan niemand zich meer staande houden.
Maar u weet te vergeven,
daarom hebben we ontzag voor u.

We stellen onze hoop op u,
we vertrouwen op uw bevrijdend woord.
Daarom stel ons in uw ruimte.

Gemeente: Eeuwige God wees ons genadig.

Kyrie (Psalm 112: 3 en 4)
Eeuwige, God,
Voor wie u trouw zijn, bent u een licht in het duister.
U bent vol mededogen, goedgunstig en rechtvaardig.
U wilt met uw wereld zijn, die u nodig heeft:
daarom bidden wij

Gemeente: Kyrie

Gloria (Psalm 111:1 en 2)
Eeuwige, God,
Wij willen u danken,
uit het diepst van ons hart.
Danken willen wij u,
als wij als uw getrouwen samenkomen.
U hebt grote dingen gedaan,
wie er vreugde aan beleven
hebben dat steeds in gedachte.
Daarom loven wij uw naam.

Gemeente: Gloria

Inleiding
Vandaag is het Werelddiaconaatszondag. Al sinds mensenheugenis – en in mijn geval gaat dat zo'n 25 jaar terug – hebben we op deze zondag een dienst waarin we het diaconale werk centraal zetten. Deze traditie vindt ook plaats in andere kerken.
Hij is begonnen in het jaar 1954, een jaar na de grote watersnoodramp van 1953 die plaatsvond in de nacht van 31 januari op 1 februari. Uit dankbaarheid voor de hulp die toen ontvangen is hebben de kerken een jaarlijkse zondag Werelddiaconaat op de eerste zondag van februari vastgesteld. Om die dankbaarheid ook in daden om te zetten en waar mogelijk zelf ook hulp te verlenen aan mensen en gebieden in de wereld die net als Nederland in 1953 in rampzalige omstandigheden verkeren.

Dan moet ik u iets zeggen over het feit dat we vandaag alleen zijn. En dan bedoel ik: zonder dat we de dienst samen doen met onze doopsgezinde broeders en zusters. Laat ik eerlijk zijn: het loopt niet zo lekker met de Doopsgezinde Gemeente. Er zijn steeds minder leden en vrienden en het wordt lastig een kerkenraad te vinden. Er gaan serieuze stemmen op om de gemeente op te heffen. De predikant Han Cuperus, die ook vaak voor ons voorgegaan is, heeft zijn werk in Rotterdam neergelegd en is nu fulltime voorganger van de Doopsgezinden en Vrij Evangelischen in Dordrecht. De Doopsgezinde Gemeente heeft twee interim-predikanten aangesteld. Maar zij hadden zoveel werk te doen, dat deze dienst er helaas bij inschiet. Zij laten u allen van harte groeten!

Met belangstelling kijken we dus hoe het verder gaat met onze broeders en zusters. Hopelijk vinden ze een manier om verder te gaan.

Wat gaan we vandaag doen? Drie dingen. Ik wil met u een Bijbels verhaal bespreken, dat ons kan verlossen van de drang van het heilige, grote moeten. Daarna zal Julia Shamojan ons vertellen over wat de diaconie in ons aller naam doet. Zij vormen onze vooruitgeschoven post als het gaat om de maatschappelijke betrokkenheid van onze geloofsgemeenschap. Ten slotte delen wij straks brood en wijn: symbool van verbondenheid met elkaar en deze wereld. We doen dat in herinnering aan en in verbondenheid met Hem die zovelen inspireerde en ook ons nog steeds kan motiveren. Zoals het in de belijdenis uit 2006 staat: Gods gelaat dat ons aanziet en verontrust.
Deze dienst is overdacht en opgebouwd met de leden van de diaconale commissie, die telkens hun bijdrage zullen hebben. Om te beginnen met Willem Peperkamp die ons uit de Bijbel zal voorlezen.

Bijbellezing: Matteüs 25: 31 – 46

Lied 1008 (Rechter in het licht verheven)

Preek
Vandaag staat het diaconale werk centraal. Het is gevaarlijk om dat nadrukkelijk te benoemen. Het zou zomaar zo kunnen zijn, dat het mensen ontmoedigt om ter kerke te komen. Zoiets lijkt tegenwoordig ook een beetje te gelden voor de Bloemenzondag. Een prachtig idee natuurlijk om bloemen te brengen bij allerlei gemeenteleden die wel wat extra aandacht kunnen gebruiken, maar wie de statistieken bekijkt, ziet dat juist die dienst wat rustiger is dan anders. Niet iedereen heeft op zondagmiddag behoefte om druk bezig te zijn met bloemen weg te brengen.

Iets dergelijks geldt misschien ook wel voor een dienst met Werelddiaconaatszondag. Een gevoel van onmacht, van onzekerheid over wat we kunnen doen, misschien een vermoeidheid bij een al te politieke prediking. Of een angst voor een te grote gelijkhebberigheid spelen een rol. Want is dit niet een zondag die gemakkelijk verwordt tot een betoog van het heilig moeten. Er moet tenslotte van alles: er moet vrede komen, er moet gerechtigheid in de wereld komen en laten we ook eens doen aan de heelheid van de schepping. U herkent de woorden uit het conciliaire proces dat zo’n 30 jaar geleden zo in de belangstelling stond. Als ik het zo zeg, kan de Werelddiaconaatszondag zomaar een dag worden van het heilige moeten. Er moet zoveel, dat we moedeloos zouden worden en maar liever thuisblijven.
Maar gelukkig: u bent allemaal wel gekomen!

Vanmorgen wil ik het diaconale werk in het perspectief zetten van het Bijbelverhaal dat we gelezen hebben. En hoezeer de onderwerpen ook van het grootste belang zijn, wellicht lukt het daarmee om te ontsnappen uit de sfeer van het heilige moeten, van de heilige plicht. Het Bijbelverhaal voor vanmorgen zijn de bekende woorden van Jezus over het laatste oordeel. Ik wil daar in drie delen iets over zeggen,

1. Wat is het verhaal niet?
2. Wat zegt Jezus wel?
3. Wordt het toch heilig moeten of niet?

1. Wat is het verhaal niet?

Remonstranten hebben niet heel veel op met het oordeel. We geloven niet direct in God die als een soort oer Sinterklaas met zijn grote boek centraal zit, als wij komen te overlijden. Zou God oordelen over de levenden en de doden? Dat wachten we maar even af. In elk geval hebben we een concrete verwijzing naar het oordeel, dat nog wel stond in onze geloofsbelijdenis uit 1940 in de nieuwe belijdenis uit 2006 niet laten terugkomen. Het zit ons niet lekker.

Maar je kunt je de vraag stellen of dat laatste oordeel, zoals het hier door Jezus wordt verteld, nu wel precies zo letterlijk bedoeld is. In de Middeleeuwen werden vele kerken gesierd met een afbeelding, zoals we die ook rondgedeeld hebben met de orde van dienst. Een heel concreet beeld van een groep mensen die gescheiden wordt. De schapen worden van de bokken gescheiden. Aan de ene kant de hemelse zaligheid, aan de andere kant de hel, zoals de bekende schrijver Kluun het noemt: de SM-kamer van Onze Lieve Heer.

Het is dit beeld, in vele schilderijen zo concreet afgebeeld, dat je die kerken amper durft te bezoeken met je bloedjes van kinderen die nog geen 18 zijn, die het ons wat tegengemaakt heeft. Wat voor God is dat, die met een eeuwigdurende hemel en hel werkt. Een God die een hel wil, waar geween zal zijn en gekners van tanden. We hebben er niet veel mee.

Misschien is het goed als we ons realiseren, dat de Bijbelse verhalen die deze dingen vertellen heel nadrukkelijk verhalen zijn. Gelijkenissen die ons misschien, net als sprookjes, iets willen vertellen, zonder dat ze pretenderen dat het allemaal letterlijk zo zal zijn. Verhalen die ons misschien helpen om verder te komen in het leven van alledag, ook als we niet denken dat het precies zo zal gebeuren. Het verhaal van vandaag volgt op de gelijkenis van de tien meisjes: de wijze en de dwaze maagden die ons vooral oproepen om altijd klaar te zijn. Daarna komt het verhaal van de talenten, die ons vooral aan het werk zetten met de mogelijkheden

die we hebben. Tenslotte volgt onze gelijkenis als een hoogtepunt in een drieluik waarin ons iets over het leven nu wordt gezegd, op de wijze van het leven dan, maar toch eigenlijk vooral over nu, over ons dagelijkse leven.

2. Wat zegt Jezus wel?

Je kunt het verhaal van vandaag lezen als een heel moralistisch verhaal. Dan gaat het over hoe we de werken van barmhartigheid moeten doen. Dan staat het heilig moeten centraal. Je moet en je zult:

(1) de hongerigen spijzen, (2) de dorstigen laven, (3) de naakten kleden, (4) de vreemdelingen herbergen, (5) de zieken bezoeken, (6) de gevangenen bezoeken en (7) de doden begraven (al is die laatste een latere toevoeging die niet in de Bijbel staat…)

En er is natuurlijk helemaal niets op tegen als u vanaf vanmiddag dit allemaal gaat doen. Daar wordt de wereld vast beter van.

Tegelijkertijd laat het verhaal zich ook heel anders lezen. Namelijk: het kan ook een verhaal zijn, dat ons vertelt over hoe we in deze wereld het goddelijke, of de diepere inspiratie ontmoeten. Concreet: waar kom ik God of Jezus tegen. En dan is het een prachtig verhaal dat afstand neemt van allerlei zweverige vroomheid die nergens handen en voeten krijgt. Dan verzet het zich tegen een soort schijnheiligheid van mystieke ervaringen en prachtige momenten van stilte als de plek van ontmoeting met de Eeuwige. In plaats daarvan krijgen we de doodeenvoudige boodschap mee: als je God zoekt, ga dan op weg naar de medemens die je nodig hebt. In hem of haar, in het gezicht dat je aankijkt, daarin zul je God ontmoeten. Niet in allerlei vrome dingen.

Grappig is dat beide partijen, de bokken en de schapen, het allebei nodig hebben. Niemand heeft van te voren gedacht, dat hij Jezus een plezier zou doen door de mensen te helpen. Beide partijen zijn volstrekt verrast door wat Jezus zegt. We zullen de ingewikkelde, juridische vraag, maar niet stellen, hoeveel schuld degenen die niets deden nu precies hadden, nu niemand wist, dat ze hierop geoordeeld zouden worden.

Maar ook als je dit verhaal dus heel moralistisch wil duiden, is het minstens zo interessant dat het een antwoord geeft op de gelovige vraag: hoe ontmoet ik de Heer.

3. Wordt het heilig moeten voor de hele wereld of niet?

En daarmee kom ik bij het laatste gedeelte van de preek. Een van de ingewikkeldheden van veel goed doen of idealisme is dat het zich geen kleine doelen stelt, maar richt op het heil van de hele wereld. Vrede, gerechtigheid en heelheid van de schepping, om nog eens de idealen uit de jaren tachtig aan te

halen. Wie zou van deze grote woorden niet moedeloos worden? Met de beste wil van de wereld gaan we dat niet bereiken. Tegelijkertijd: je hoeft maar een vredeskrant open te slaan of in onze tijd – we denken tenslotte even terug aan de Ramp van 1953, maar te luisteren naar onze moderne profeten als Rutger Bregman en Gretha Thunberg: het gaat om de heelheid van de hele schepping.

Dan is het heel geruststellend om te bedenken dat het in het Bijbelverhaal van vanmorgen niet gaat om al die grote dingen. Jezus houdt zich niet bezig met maatschappelijke structuren. Hij strijdt niet tegen het grootkapitaal. Hij vecht niet de strijd uit tussen de haves en de have-nots. Nee, het gaat hem om de enkele mens, die iets kan doen voor de naaste die je ziet. Wanneer Jezus het verhaal van de Barmhartige Samaritaan vertelt, gaat het hem niet om de vrede te brengen tussen Samaritanen en Joden, hij bedoelt ook niet een hele organisatie op te zetten, die als de moderne slachtofferhulp hele groepen slachtoffers moet bijstaan: nee, het gaat om de enkele mens in nood, die je op je pad zou kunnen tegenkomen.

Misschien helpt het ons, om zo naar de dingen te kijken, als we te snel moedeloos dreigen te worden van het grote leed in de wereld.

U begrijpt, dat ik niet gezegd wil hebben, dat het kwaad kan om de dingen mondiaal aan te pakken. We hebben profeten nodig, die verder kijken dan wij. We hebben mensen nodig met een visioen, die groot denken. Maar we hebben ook mensen nodig, die om zich heen kijken en daar werk vinden, dat hun handen kunnen doen.

Bevestigen wij dan ons geloof in een leven van liefde,
Aanvaarden wij onze verantwoordelijkheid voor onze geloofsgemeenschap,
Haar taak in deze wereld met haar noden.
En gaan we dan van hier naar ons huis en onze levensopdracht, onder Gods zegen.

Als we aan het eind van de dienst luisteren naar deze woorden van de uitzending, dan gaat het om onze, eigen, individuele levensopdracht, in ons concrete leven, op de plek waar wij gesteld zijn. En laten we eerlijk zijn: daar hebben we het druk genoeg mee. En met alle ambities en drukte die we kunnen maken, komt het toch altijd weer neer op het kinderliedje dat we een tijdje geleden nog zongen:

Jezus zegt dat Hij hier van ons verwacht.
Dat wij zijn als kaarsjes, brandend in de nacht.
En hij wenst dat ieder tot zijn ere schijn'
Jij in jouw klein hoekje, en ik in het mijn.

Amen.

Orgel: ‘Cantilena’ uit Sonate XI (Joseph Rheinberger)

Wat doet de Diaconie eigenlijk? (door Julia Shamojan)

Orgel: Orgelkoraal ‘Morgenglans der eeuwigheid’ (Jan Zwart)

Inleiding tot het avondmaal
Het avondmaal vindt vandaag plaats in een kring. Na het bidden van het tafelgebed zingen we lied 840. Daarna gaat iedereen in een kring staan. Leden van de Diaconale Commissie reiken eerst het brood uit. Dat eten we tegelijkertijd. Daarna worden de bekertjes rondgedeeld. Ook dan drinken we tegelijkertijd. Nadat de bekertjes weer zijn opgehaald, gaat iedereen terug naar haar of zijn plaats.

Iedereen is van harte welkom om mee te doen. Wie liever niet meedoet, blijft gewoon zitten.

Liedboek 23a (D’Almachtige is mijn herder en geleide)

Tafelgebed
Eeuwige God,
U hebt een tafel voor ons klaargemaakt, met brood en wijn, met Uzelf, die wij ontvangen, elke dag opnieuw, en nu met bijzondere aandacht – opdat we vervuld mogen raken; versterkt en vernieuwd.
Eeuwige God, Uw wereld is één, wij zijn de beschermers van haar gulle gaven, wij zijn de hoeders van haar inwoners; maak uw overvloed toegankelijk voor wie uitgeput zijn.
Laat ons volgen het voorbeeld van Jezus van Nazareth voor wie de liefde genoeg was, die liefde wist te ontketenen.

Wij breken het brood met droefheid om de gebrokenheid van de wereld.
Wij delen het brood om één te zijn met al het levende dat naar heelheid verlangt.
Wij drinken de wijn in verbondenheid met allen die schijnbaar vergeefs dorsten naar vrede en vreugde. Wij drinken de wijn om één te zijn met alle mensen die verlangen naar gerechtigheid.

Eeuwige God, wij erkennen wat ons verdeeld houdt: onze geschiedenis, onze wonden en onze vrees. Zij staan onze éénwording in de weg. Maar wij zijn één in Uw Geest.
Eeuwige God, die alle gebrokenheid heelt, laat ons met onze handen helen wat u met liefde begon.
Amen

Liedboek 840 (Lieve Heer, Gij zegt ‘kom’ en ik kom)

Ronddelen van brood en wijn
[inzettingswoorden, breken en delen]

Gebeden, afgesloten met Onze Vader
[voorbeden door Jaap van Meerkerk]

Naast alle gebeden die wij samen kunnen uitspreken, zijn er ook die woorden, gedachten en gebeden die zo persoonlijk zijn, dat alleen wij ze kunnen verwoorden. We bidden, o God, in de stilte tot u, omdat we geloven dat u naar ons luistert, dat u met ons bent. Zo bidden wij u in de stilte.

Al onze gebeden komen samen in de woorden die uw zoon ons heeft leren bidden:

Onze Vader die in de hemel zijt,
Uw naam worde geheiligd.
Uw Koninkrijk kome,
Uw wil geschiede,
Op aarde zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood.
En vergeef ons onze schulden,
zoals ook wij onze schuldenaars vergeven.
En leid ons niet in verzoeking,
maar verlos ons van de boze.
Want van U is het Koninkrijk
en de kracht en de heerlijkheid
in eeuwigheid.
Amen.

Mededelingen

Collecte is voor de Stichting Bootvluchteling

Slotlied: Liedboek 912 (Neem mijn leven, laat het Heer)

Uitzending en zegen

Bevestigen wij dan ons geloof in een leven van liefde,
aanvaarden wij onze verantwoordelijkheid voor onze geloofsgemeenschap,
haar taak in deze wereld met haar noden
en gaan wij dan van hier naar ons huis en onze levensopdracht,
onder Gods zegen.

De Heer zegene en Hij behoede u.
De Heer doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig.
De Heer verheffe zijn aangezicht over u
en geve u vrede.

Gemeente: Amen, amen, amen

Orgel: ‘Nun danket alle Gott’ uit opus 67 (Sigfrid Karg-Elert)

Collecte bij uitgang is voor Remonstrantse Gemeente Rotterdam